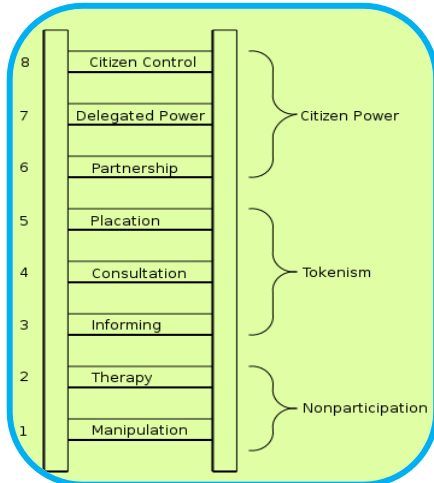

NATIONAAL PLATFORM BURGERPARTICIPATIE OMGEVINGSPROJECTEN

Burgerparticipatie: invloed in plaats van inspraak

=====

Hiernaast de originele “participatieladder” van Sherry Arnstein uit 1969. Sindsdien is die ladder op tal van manieren uitgewerkt en aangepast, maar het fundamentele onderscheid van toen is nog net zo actueel als nu: wat burgerparticipatie wordt genoemd, is soms helemaal geen participatie; soms is wat burgerparticipatie wordt genoemd gewoon nep; en pas vanaf trede 6 is burgerparticipatie echt participeren: mee-beslissen en mee-verantwoordelijk zijn. Vanaf trede 6 hebben burgers een erkende positie en invloed. Het Nationaal Platform Burgerparticipatie omgevingsprojecten wil bereiken dat in ons land overheden en burgers voor omgevingsprojecten samen de stap zetten van trede 5 naar trede 6 - en hoger.

Waarom?

De meeste burgers van ons land zijn best tevreden over hun leven en daar is alle reden toe. Toch is het vertrouwen van burgers in politici en politiek nog nooit zo laag geweest. Vandaar, onder meer, de opkomst van het populisme, niet alleen in ons land, maar ook elders. De relatie tussen overheden en burgers schuurt en voelt aan beide kanten maar al te vaak ongemakkelijk. Overheden lijken zich op te sluiten in systemen, procedures en protocollen en burgers keren zich af van - en soms tegen - politici, bestuurders en de publieke zaak. Het functioneren van onze democratie staat onder druk.

Er zijn echter ook tegenkrachten. Overheden experimenteren met nieuwe en soms innovatieve manieren om burgers te betrekken bij publieke besluitvorming en burgers slaan steeds vaker de handen ineen om zelf bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen. Zie het groeiende aantal lokale energiecoöperaties die willen bijdragen aan de transitie naar duurzame energie. Zo wordt een op hiërarchie gebaseerd besluitvormingsmodel van overheden aangevuld met, en deels vervangen door, horizontale samenwerking tussen burgers en tussen burgers en overheden.

Waar die ontwikkelingen en spanningen toe zullen leiden: wie het weet, mag het zeggen. Echter, één ding staat vast: in ons zo druk en intensief bevolkt en gebruikt landje, is besluitvorming over omgevingsprojecten een natuurlijk kristallisatiepunt voor alles wat schuurt tussen overheden en burgers. Overheden moeten of willen een ruimtelijk project realiseren - snelweg, windpark, dijkverhoging, hoogspanningstracé, baggerdepot, etc. - en juist in ons land heeft zo'n project vrijwel altijd significante effecten voor de woon- en leefomgeving van een groot aantal burgers. Die - is het gek? - heel veel waarde hechten aan de kwaliteit daarvan.

Bij omgevingsprojecten staat daarom de relatie tussen overheden en burgers al heel snel op scherp en dus zijn juist voor die projecten goede vormen van burgerparticipatie van essentieel belang. Niet

alleen voor het slagen van de projecten, maar ook voor de kwaliteit van de relatie tussen overheden en burgers. En dus ultiem voor de kwaliteit van onze democratie.

Wat?

Het voorafgaande verklaart waarom er een “Nationaal Platform Burgerparticipatie Omgevingsprojecten” (NPBO) werd opgericht en het maakt ook duidelijk wat het doel is van dat platform: het bevorderen van de kwaliteit van burgerparticipatie bij plannen en projecten die gevolgen hebben voor de woon- en werkomgeving van burgers. Waarbij het NPBO de kwaliteit van burgerparticipatie afzet tegen de participatieladder van Sherry Arnstein en de ambitie heeft om met burgerparticipatie door te groeien naar trede 6 en hoger. En waarbij het NPBO dat doel wil bereiken door overleg en samenwerking en niet door confrontatie en conflict.

Het NPBO probeert doel en ambitie langs drie wegen te realiseren.

- Lobbyen voor wet- en regelgeving die burgers een erkende rol en positie geven in de plan- en besluitvorming over omgevingsprojecten.
- Monitoren van de kwaliteit van burgerparticipatie bij omgevingsprojecten en het ontwikkelen van instrumenten om de kwaliteit van burgerparticipatie te borgen.
- Ondersteunen van burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden bij het inrichten van burgerparticipatie bij omgevingsprojecten.

Het NPBO wil dus fungeren als denktank waar ideeën ontstaan, als een ontwikkelomgeving waar ideeën in de praktijk worden getest en als een bemiddelaar/aanjager die helpt om (goede) ideeën om te zetten in daden.

Die drie werkvelden komen terug in de plannen en initiatieven waar het NPBO aan wil gaan werken. Op dit moment staan er vijf in de steigers.

- Ontwikkelen van een methodiek om de kwaliteit van burgerparticipatie te beoordelen en het ontwerpen van een organisatie om die methodiek toe te passen. De nieuwe Omgevingswet eist burgerparticipatie, maar stelt geen kwaliteitseisen. Om in die leemte te voorzien zou een “Commissie BP” de kwaliteit van plannen voor burgerparticipatie moeten beoordelen naar analogie van de manier waarop thans de Commissie MER de kwaliteit van (plannen voor) milieueffectrapportages beoordeelt.
- Ontwikkelen van een platform waar burgers, op basis van informatie en kennis, toekomstvisies ontwikkelen voor vraagstukken met significante ruimtelijke implicaties. Het Haagse parlement schiet vaak te kort als het gaat om het adresseren van lange termijn uitdagingen. Een periodiek *ad hoc* burgerparlement, telkens representatief samengesteld, kan in die leemte voorzien door een specifieke lange termijn uitdaging op te pakken, zich daarover te laten informeren door deskundigen om te eindigen met onderbouwde voorstellen voor het Haagse parlement.
- Opkomen voor de belangen van burgers in de veelheid van plannen en initiatieven om te komen tot afspraken over burgerparticipatie in omgevingsprojecten. Nu de nieuwe Omgevingswet geen kwaliteitseisen stelt aan burgerparticipatie wordt het voor burgers des te belangrijker hoe hun positie geregeld wordt in gedragscodes en andere algemene regelingen inzake burgerparticipatie in omgevingsprojecten. Juist in die gedragscodes en andere regelingen zal de stap naar trede 6 van de participatieladder gezet moeten worden.
- Ontwikkelen en aanbieden van cursussen/trainingen aan projectontwikkelaars en aan medewerkers van gemeenten, provincies en het Rijk. Burgerparticipatie is niet alleen een zaak van denken, maar ook - en vooral - van doen. Dat “doen” vereist niet alleen kennis, maar ook vaardigheden en een bepaalde attitude. Het is bepaald niet vanzelfsprekend dat ondernemers, adviseurs, bestuurders en ambtenaren over die competenties beschikken, maar middels een cursus of training kan daar heel wat aan gedaan worden.

- Ontwikkelen van een financieringsmechanisme voor een fonds waarop burgers een beroep kunnen doen als ze ondersteuning nodig hebben. Burgers hebben ook een eigen verantwoordelijkheid, maar ze zijn al te vaak niet bij machte om zelf ze zorgen voor een level playing field. Zoals overheden en bedrijven toegang hebben tot externe deskundigen, zo zouden burgers dat ook moeten hebben. Maar welke spelregels moeten daarbij gehanteerd worden? Een dergelijk fonds mag geen bodemloze put worden.

Het NPBO staat nog in de kinderschoenen en dus zijn deze vijf plannen/initiatieven nog tentatief. Aan de nadere uitwerking wordt evenwel hard gewerkt. Ook alle kans dat er binnenkort nieuwe plannen en initiatieven aan de lijst worden toegevoegd. Suggesties zijn welkom.

Hoe?

Qua rechtsvorm is het NPBO een stichting zonder winstoogmerk waarvan het bestuur is ingericht volgens het "raad van toezicht model". Als directeur-bestuurder treedt op de heer Rob Rietveld;* er wordt op dit moment gezocht naar één extra lid van de directie. Voorzitter van de Raad van Toezicht is de heer Albert Koers;** er wordt gezocht naar andere leden.

Naast de Directie en Raad van Toezicht zal er een Raad van Advies worden ingericht bestaande uit personen die een bijdrage kunnen en willen leveren aan de doelstellingen van het NPBO.

Het verwerven van financiering is prioriteit. Persoonlijk commitment en vrijwilligerswerk zijn essentieel in de pioniersfase, maar schieten te kort om de stap te zetten naar de professionele organisatie die het NPBO wil zijn.

Nu de nieuwe Omgevingswet van het ministerie van Infrastructuur en Milieu burgerparticipatie hoog in het vaandel heeft staan, nu het ministerie van Economische Zaken omgevingsmanagement tot prioriteit heeft gemaakt en nu het ministerie van Binnenlandse Zaken het belang van burgerparticipatie onderkent voor het functioneren van onze democratie ligt het in de rede dat het NPBO in eerste instantie bij deze departementen aanklopt voor een startsubsidie om de opbouw van een professionele organisatie mogelijk te maken.

6 april 2017

Albert Koers
Voorzitter Raad van Toezicht NPBO
Email: albert.koers@npbo.nl

Rob Rietveld
Directeur-bestuurder NPBO
Email: rob.rietveld@npbo.nl

* Rob Rietveld heeft een technische opleiding en is vanuit een ICT specialisme overgestapt naar een eigen onderneming om vervolgens enige jaren actief te zijn binnen vastgoed-ontwikkeling. De laatste jaren adviseert en begeleidt hij vanuit de Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines omwonenden en gemeenten bij de realisatie van windparken. De rode draad in zijn leven en loopbaan was en is het besef dat mensen het samen moeten doen en dat de kunst is mensen zich met elkaar te laten verbinden.

** Tot zijn emeritaat was Albert Koers hoogleraar aan de juridische faculteit te Utrecht. Hij had diverse leeropdrachten was ook bestuurlijk actief als decaan van de faculteit en werkte een aantal jaren als organisatieadviseur. Zijn laatste functie was bij de KNAW als Executive Director van een internationaal samenwerkingsverband van academies van wetenschappen om VN organisaties te adviseren. De rode draad in zijn leven en loopbaan was en is aandacht voor de kwaliteit van de relatie tussen overheid en burger.